

Reactie Bestuur Konferentie Nederlandse Religieuzen op de “Slotmonitor” (28 juni 2016) over de uitvoering van de aanbevelingen van de (voormalige) Onderzoekscommissie seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk

's-Hertogenbosch, 13 juli 2016

Het Bestuur van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) heeft kennis genomen van de op 28 juni 2016 door de oud-voorzitter van de (voormalige) Onderzoekscommissie, de heer drs. W.J. (Wim) Deetman, gepubliceerde *Slotmonitor over de uitvoering van de aanbevelingen van de (voormalige) Onderzoekscommissie seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk*.

Het Bestuur KNR spreekt graag zijn dank uit en is de heer Deetman erkentelijk dat hij ook na het op 16 december 2011 voltooide wetenschappelijk onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen in de RK Kerk in de periode 1945-2010 zich heeft willen inspannen voor de afwikkeling van de problematiek van misbruikzaken.

Ter voorbereiding op de slotmonitor hebben Bisschoppenconferentie en KNR najaar 2015 een gezamenlijk document doen toekomen waarin werd teruggeblikt op zes jaar afhandeling van klachtprocedures, mediationtrajecten en contact met slachtoffers en slachtofferorganisaties.¹

In de Slotmonitor worden bisschoppen en ordes en congregaties meerdere keren afzonderlijk aangesproken. Het Bestuur van de KNR als koepelorganisatie van de ordes en de congregaties in Nederland neemt daarom graag de gelegenheid hierop te reageren.

De slotmonitor kent een drietal inhoudelijk belangrijke onderwerpen:

1. de geheimhoudingsbepalingen
2. proces van hulp, erkenning en genoegdoening
 - klachtprocedures
 - geweldsklachten
 - slotactie
3. archivering

Ad 1. Onderzoek naar geheimhoudingsbepalingen in mediation- en schikkingsovereenkomsten (Slotmonitor p. 18-41).

Het Bestuur KNR heeft kennis genomen van de conclusie van de oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie dat “de vraag of slachtoffers onder druk zijn gezet of druk hebben gevoeld... door dit gebrek aan transparantie niet eenduidig te beantwoorden is” (p. 36). Bedoeld “gebrek aan transparantie” heeft ermee te maken, aldus de monitor, dat “de

¹ “Preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag binnen de Rooms-Katholieke Kerk en aanpak herstel, erkenning en genoegdoening 2010-2015. Rapportage Nederlandse Bisschoppenconferentie en Konferentie Nederlandse Religieuzen. September 2015”.
Zie http://www.knr.nl/organisatie/pagina.asp?pagina_id=409.

geheimhoudingsbepalingen het resultaat zijn van een dynamiek tussen slachtoffers, hun gemachtigden en adviseurs, de aangeklaagden en de mediators” (idem).

Het Bestuur KNR hecht eraan deze conclusie in perspectief te plaatsen. Het onderzoek van de oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie geschiedde in plotse reactie op een tweetal artikelen in het *NRC Handelsblad* van 18 en 19 maart 2016 over mediation- en schikkingsovereenkomsten met geheimhoudingsbepalingen.

De aanleiding voor het starten van mediationtrajecten en meer bijzonder het treffen van schikkingen was bij een groot deel van de klachten gelegen in het feit dat klagers uitgeprocedeerd waren (naar civiel recht als ook naar de bijzondere regeling van de Klachtencommissie), of juridisering van hun klacht wensten te voorkomen. Door gebrek aan steunbewijs of de afwezigheid van aannemelijkheid werden klachten ongegrond verklaard of dreigden klachten door de Klachtencommissie ongegrond te worden verklaard. Ook gaven klagers aan van meet af aan niet de juridische weg van een klachtprocedure te willen lopen en drongen bij ordes en congregaties aan op een andere wijze van klachtafhandeling. Om zowel de slachtoffers alsmede de ordes en congregaties enigszins met het verleden in het reine te laten komen is gekozen voor het doorlopen van het traject van mediation of schikking. Deze andere wijze van klachtafhandeling – mediation of schikking – kent zoals ook de monitor constateert geen bewijsvoering. Waar de Klachtencommissie van Beheer & Toezicht de minimale eis van aannemelijkheid kent, is deze in de mediation- en schikkingstrajecten losgelaten. Daar komt bij dat de aangeklaagden, zij die van het misdrijf kindermisbruik worden beschuldigd, in de mediationtrajecten - vrijwel - nooit een rol hebben gespeeld of hebben kunnen spelen omdat zij overleden waren, of omdat zij – indien zij uitgetreden waren uit de orde of congregatie – de kerkelijke procedures niet erkenden. In al deze gevallen traden de hogere oversten van de ordes en congregaties in hun plaats. Deze oversten zijn niet ‘de aangeklaagden’, verdienen het ook niet als zodanig te worden benoemd, temeer niet omdat zij de mediationtrajecten instapten uit bewogenheid met mensen die zeiden het slachtoffer te zijn van kindermisbruik.

Deze klagers/slachtoffers stonden in alle mediationtrajecten centraal. Om partijen in de gelegenheid te stellen vrijuit te spreken – slachtoffers/klagers om vrijuit te ‘klagen’, oversten om vrijuit empathie te betuigen of vrijuit in te stemmen met onbewezen feiten – is in het reglement van de Mediators Federatie Nederland (MfN) bepaald dat geheimhouding in acht dient te worden genomen. Het is deze regel, artikel 7 van het reglement MfN (waarnaar de monitor verwijst in voetnoot 21 op p. 39) die door de mediators, de oversten en de klagers is gevolgd. Zij is door niemand opgelegd of afgedwongen. Het is een regel die door het MfN is voorgeschreven: “De Partijen doen aan derden – onder wie begrepen rechters of arbiters – geen mededelingen omtrent het verloop van de Mediation, de door de bij de Mediation aanwezige personen ingenomen standpunten, gedane voorstellen en de daarbij mondeling of schriftelijk, direct of indirect, verstrekte informatie” (artikel 7.1 Reglement MfN). Deze bepaling heeft een grote rol gespeeld bij de aarzeling van oversten informatie uit de mediationtrajecten beschikbaar te stellen aan ‘een derde’, de oud-voorzitter van de onderzoekscommissie. Velen achten zich gebonden aan afspraken die met slachtoffers en met mediators desbetreffend waren gemaakt. Bij sommigen bestond zelfs de vrees regels van privacy te schenden indien zij de dossiers aan derden afstonden.

Dit was reden voor het Bestuur KNR oversten te verzoeken om inzage in de documenten van mediation en schikking *op geanonimiseerde wijze* te verstrekken. Om vast te stellen of er door

de oversten wetten waren overtreden dan wel of er door hen druk op slachtoffers was uitgeoefend was het naar de mening van het Bestuur niet noodzakelijk dat de oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie namen van klagers kon zien (wel die van de ordes en congregaties). Het merendeel van de oversten was bereid onder deze voorwaarde – geanonimiseerd – de documenten aan de oud-voorzitter te overhandigen. De oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie die het onderzoek naar de geheimhoudingsbepalingen uitvoerde gaf aan geen genoegen te kunnen nemen met anonimisering. Deze reactie heeft het Bestuur KNR verbaasd. Namen van aangeklaagden werden met de Meldpuntfunctionaris van Beheer & Toezicht gecommuniceerd; voor een onderzoek naar eventuele druk op slachtoffers/klagers dan wel overtreding van de wet was het inzien van namen niet noodzakelijk.

In de slotmonitor (p. 25) wordt een drievoudig onderscheid gemaakt tussen partijen die ‘alle medewerking’ verleenden (i.e. documenten niet-geanonimiseerd overhandigden), ordes en congregaties die ‘geen namen en compensatiebedragen’ beschikbaar stelden of hun informatie anderszins beperkten, en ordes en congregaties waarvan ‘geen overeenkomsten’ werden ontvangen.

Het Bestuur KNR betreurt het dat zogenaamde ‘boosdoeners’ (in de ogen van de oud-voorzitter) met naam en toenaam worden genoemd, temeer omdat deze informatie in een aantal gevallen onjuist is. Over de Abdij Maria Toevlucht rapporteren wij graag afzonderlijk.

In zijn aanbeveling over de geheimhoudingsbepalingen in schikkings- en mediationovereenkomsten (p. 55) richt de oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie zich rechtstreeks tot de bisdommen, ordes en congregaties met het verzoek de slachtoffers te laten weten dat “de geheimhoudingsbepalingen in deze overeenkomsten niet langer op hen van toepassing zijn”. Het Bestuur KNR roept ordes en congregaties op hieraan gehoor te geven binnen de mogelijkheden van het recht en de wet.

De aanbeveling aan bisdommen, ordes en congregaties de Klachtencommissie van het Meldpunt over mogelijk steunbewijs te berichten (p. 56) wordt door het Bestuur KNR van harte ondersteund. In het verleden is door het Bestuur KNR bij diverse gelegenheden aan ordes en congregaties gevraagd mogelijk steunbewijs uit mediationtrajecten met het Meldpunt te delen en hieraan is binnen de mogelijkheden en met in achtneming van morele en juridische verantwoordelijkheid gehoor gegeven.

De aanbeveling aan Bisschoppenconferentie en KNR de mediators op te roepen “tot publieke verantwoording te komen over de wijze waarop in hun mediationtrajecten erkenning en genoegdoening tot stand is gekomen” (p. 56) wordt door het Bestuur KNR ter harte genomen binnen de mogelijkheden van het recht en de wet.

Ad 2. Proces van hulp, erkenning en genoegdoening - klachtprocedures, slotactie, geweldsklachten (Slotmonitor p. 42-51)

Klachtprocedures Klachtencommissie Beheer & Toezicht

Het Bestuur KNR heeft met genoegen kennisgenomen van het feit dat de oud-voorzitter van de (voormalige) Onderzoekscommissie concludeert dat het aantal klachten over door slachtoffers ervaren onheuse bejegening sedert de eerste monitorrapportage is afgenomen. Ook onder de oude regelingen van Hulp & Recht die de kerk sedert 1995 in het leven heeft geroepen voor klachten over seksueel misbruik waren openheid en transparantie belangrijke

elementen. Op advies van de heer Deetman zijn onder de Stichting Beheer & Toezicht en de uitspraken van de Klachten- en Compensatiecommissie deze transparantie en verantwoording verder geprofessionaliseerd.

De aanbeveling in de slotmonitor (p. 56) ook de komende jaren in jaarverslagen verantwoording af te leggen over de behandeling van klachten, van verzoeken om compensatie, over hulp en ondersteuning en over de omgang met schrijvende gevallen wordt ter harte genomen en zal ten uitvoer worden gelegd.

Slotactie

Bisschoppenconferentie en KNR hebben hun medewerking toegezegd aan de zogeheten slotactie om erkenning en genoegdoening te geven aan klagers wier klacht niet gegrond was verklaard.

Het Bestuur KNR heeft met genoeg kennis genomen van het feit dat door de slotactie het aantal klagers dat erkenning en genoegdoening werd aangeboden ver boven de 90 procent ligt, terwijl de overige niet in aanmerking komen omdat hun klacht geen seksueel misbruik betrof, niet binnen de RK Kerk plaatsvond of niet authentiek was.

Geweldsklachten

Bisschoppenconferentie en KNR hebben ingestemd met afhandeling van klachten over (excessief) geweld op basis van een door de oud-voorzitter van de voormalige Onderzoekscommissie (de heer W.J. (Wim) Deetman) geadviseerde regeling en door een door de heer Deetman voorgestelde commissie Hulp, Erkenning en Genoegdoening (commissie HEG).

Door de commissie HEG zijn 420 klachten authentiek verklaard. Om – wederom op advies van de heer Deetman – juridisering van de klachten te voorkomen hebben ordes, congregaties en bisdommen ermee ingestemd af te zien van de mogelijkheid van verweer, woord-en-weerwoord, of zelfs maar inzien van klachten. Het Bestuur KNR dankt de ordes en de congregaties dat zij van dit recht hebben willen afzien en zonder problemen tot uitbetaling van de door de commissie HEG vastgestelde compensaties zijn overgegaan. Zij hebben daarmee een maatschappelijke verantwoordelijkheid genomen die in Nederland ongekend is en in vele andere maatschappelijke verbanden navolging zou verdienen.

Het wekt wel verbazing dat in Bijlage 4, Annex 2 een reeks van (voorbeelden van) meldingen aan de commissie HEG is opgenomen. Het is het Bestuur KNR niet helemaal duidelijk wat de functie hiervan is in het kader van een slotmonitor; soortgelijke lijsten van (voorbeeld-) meldingen aan de Klachtencommissie zijn o.i. terecht niet opgenomen.

Ad 3. Archivering van de meldingen en het onderzoeksmateriaal (Slotmonitor p. 52-53).

Het Bestuur KNR heeft kennis genomen van de opvatting van de oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie inzake beheer, overdracht en registratie van het archief en archiefonderdelen in de onderzoeken naar misbruik en geweld, in het kader van de HEG-regeling en de regeling Slotactie. Hierover zijn in een eerder stadium door de opdrachtgevers van de Onderzoekscommissie met de voorzitter van de Onderzoekscommissie afspraken gemaakt. Het Bestuur zal zich hierover nader beraden.

Overige aanbevelingen

De oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie beveelt de RK kerk in Nederland aan (p. 56) ook de komende jaren in jaarverslagen verantwoording af te leggen over de behandeling van klachten, van verzoeken om compensatie, over hulp en ondersteuning en over de omgang met schrijnende gevallen. Het Bestuur KNR neemt deze aanbeveling ter harte.

Tot slot beveelt de oud-voorzitter van de Onderzoekscommissie Bisschoppenconferentie en KNR aan (p. 56) zusterorganisaties in andere landen alsook de hoogste leidinggevenden in het Vaticaan en aan de generalaten van ordes en congregaties te informeren over wat er hier in Nederland is gedaan en deze rapportage beschikbaar te stellen. Het Bestuur KNR neemt deze aanbeveling ter harte. Er bestaat internationaal overleg tussen conferentie van religieuzen in de West-Europese landen en het Vaticaan wordt van de slotmonitor en de aanbevelingen op de hoogte gebracht. Op het gebied van preventie van kindermisbruik wordt door de Nederlandse bisschoppen en oversten deelgenomen aan een Europees netwerk voor preventie waarvoor de grondslag gelegd is in conferenties in Trier en Luxemburg.

Een persoonlijk woord

De heer Deetman eindigt de slotmonitor met een persoonlijk woord. Hij benadrukt zijn volstrekte onafhankelijkheid en geeft tegelijkertijd aan altijd het belang van de slachtoffers voorop te hebben gesteld.

Over de samenwerking met verschillende ordes en congregaties is hij minder te spreken. De heer Deetman wijst op moeizaam op gang gekomen soms slechts gedeeltelijke medewerking, met andere tempi en soms niet volledig. Het Bestuur van de KNR heeft daar begrip voor. Het was inderdaad geen gemakkelijke weg. Het Bestuur KNR heeft ook begrip voor de ordes en congregaties die soms voor moeilijke beslissingen en afwegingen stonden. Een groot verschil tussen de bisdommen en de ordes en congregaties zit hem onder meer in de aantallen. Zeven bisdommen tegenover bijna tweehonderd ordes en congregaties. Al deze ordes en congregaties bezitten juridische autonomie. Ondanks deze meer of minder gefragmenteerde verhoudingen hecht het Bestuur KNR eraan vast te stellen dat er tussen de ordes en congregaties grote onderlinge solidariteit bestond, vastberadenheid en eensgezindheid om deze problematiek in het belang van de slachtoffers tot een goed einde te brengen. Vanaf het begin is gezegd dat elk slachtoffer er één teveel is. Er is geen orde of congregatie die daar anders over heeft gedacht of denkt. Organisatorisch moesten, vooral als het erom ging (snelle) medewerking te verlenen aan onderzoeken, hobbels en hindernissen worden genomen. Van een aantal ordes en congregaties is de organisatievorm complex en op afstand – de eindverantwoordelijkheid ligt soms bij generalaten in het buitenland, van anderen kan de bestuurskracht door ouderdom van bestuursleden wat afgenomen zijn zodat de behandeling van zaken niet altijd in het hoogste tempo verliep. In een aantal gevallen heeft het Bestuur KNR verantwoordelijkheden van ordes en congregaties overgenomen of moeten overnemen – dit vergde zorgvuldige soms tijdrovende afstemming. Daarvoor heeft het Bestuur KNR bij de heer Deetman en zijn medewerkers vaker om begrip en geduld moeten vragen. Wij betreuren het dat dit niet altijd in dank is afgenomen.

Wij danken de heer Deetman dat hij aandacht vraagt voor seksueel misbruik van en excessief geweld jegens minderjarigen buiten de RK Kerk zoals onder meer naar voren is gekomen uit het onderzoek naar seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg (commissie-Samson). In het rapport van de Onderzoekscommissie van 16 december 2011 (p. 524-25) roept de

Onderzoekscommissie de Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen op om bij de overheid aan te dringen op een geïntegreerde en effectieve aanpak van seksueel misbruik van en geweld jegens minderjarigen. Bisschoppen en oversten hebben deze aanbeveling, hoewel overtuigd van het belang, met de grootst mogelijke aarzeling overgenomen omdat niet de indruk gewekt wilde worden dat men de eigen straat schoonveegt door te wijzen op het vuil elders. Preventie van kindermisbruik en de bescherming van het kind tegen geweld en misbruik door volwassenen blijven belangrijke onderwerpen, ook voor de kerk blijft waakzaamheid in de toekomst geboden. Tegelijk was het vraagstuk kindermisbruik in de RK Kerk vooral ook een historisch probleem dat met het sluiten van de scholen en de internaten in de jaren tachtig van de vorige eeuw grotendeels ten einde kwam en dat de bisschoppen en de oversten – niettegenstaande de geboden waakzaamheid – met klachtprocedures, mediationtrajecten en contacten met individuele slachtoffers zo goed mogelijk hopen te hebben afgesloten. Kindermisbruik in de maatschappij van vandaag is een actueel probleem waar nooit voldoende aandacht naar kan uitgaan.